HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חוץ מבשבועה. שלא יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה: **לא יפתח לו בנדר.** אם הליסטים אינו מזקיקו שידור לא יפתח לו הוא בעצמו: **במה שהוא מדירו.** בלבד ידור ולא בדבר אחר כדמפרש: **כיצד אמר לו וכו' אשאנו מוסרים לו.** דהיינו במה שהוא מדירו: **וכניו אסורים.** דהיינו במה שלא מדירו: **גמ' דינא דמלכותא דינא.** ולאו גדרי אונסין הינהו ואמאי נודרין למוכסין להבריח המכס של מלכות: **שאין לו קצבה.** שנוטל כל מה שרוצה: **במוכס העומד מאליו.** שאינה של מלכות: **כיון דאמר יאסרו.** ולא אמר מילתא דהערמה איתסרו ליה: **כאומר יאסרו היום.** דהיינו הערמה דההוא יומא לאוד אסר נפשיה: **אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס.** ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יעול הפירות שהרי שומע דבהערמה נדר: **כאומר בלבו היום:** (א) **אינם דבריס בעצמן:** **לא יפתח לו בשבועה.** שלא יאמר לו אם תרצה אשבע לך: **הא נדר יפתח לו.** שיאמר לו אם תרצה אדור לך נדר: **הא מינדר נדר ליה בשבועה.** אם הליסטים מזקיקו לכך (ב) וידור לו כן בלשון שבועה כדאמרן לעיל: **והא תנן וכו'.** ואמאי קתני בברייתא דלא יפתח לו בשבועה: תריץ הכי **תנא כמתני' בנדר להודיעך כחן דבית שמאי.** דאפילו בנדר גרידא לא וכ"ש בנדר (ג) שבועה: **ובריית' תנא בשבועה להודיעך כחן דב"ש.** דאפי' בשבועה יפתח לו. ובריית' משום ב"ה נשנית ולאו דוקא היא ולא מצית למימר התם בשבועה הוא דלא יפתח וכו' ולא מקשינן דב"ש אדב"ש: **רב אשי אמר הכי קתני.** האי לא יפתח דברייתא לא משמע כדאמרינן דבאונסין קאי אלא האי לא יפתח דב"ש סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה להשאל על שבועתו דאין שאלה בשבועה לפני החכם וליכא למידק מינה שום קושיא: **מתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן.** כלומר שיהו הקדש: **אם אינן נקצות.** היום (ד) מוקי לה בגמרא ועבר היום ולא נקצו ולא נשרף הטלית הרי הן הקדש ויש להן פדיון והדמיס יכנסו להקדש והם יצאו לחולין: **אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עד שיקצו** אין **חוץ מבשבועה.** דחמירא דכתיב בה לא ינקה[ג]: **לא יפתח לו בנדר.** אם אינו אומר נדור לי: **כמה שהוא מדירו.** שאפילו פתח לא ידור אלא במה שהוא מדירו: **אשאנו מוסרים וכניו אסורין.** כיון שלא הדירו בהם אלא מאליו נדר: **גמ' והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא.** והיכי שריגן למידר הכי כדי להפטר כיון דמן הדין חייב ליתן לו את המכס: **במוכס שאין לו קצבה.** וכיון שכן לאו דינא הוא אלא חמסנותא ומחסנותא דמוכס[ד] לאו דינא הוא: **במוכס העומד מאליו.** שלא במלות המלך. וכתבו בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שא"י כל ישראל שותפין בה. וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחד[ה] מכס זה חייבים ליתן לו את המכס וכן גמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו ליטבע שהן תרומה דליכא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא[ו]: **היכי נדר.** ליטבע דמתני' קשיא ליה דקאמר נודרים שהן תרומה והיכי שייך נדרא בהאי ליטבע כלומר אי דאמר יאסרו פירות עולם עלי לעולם אין דבריס שבלב מבטלין מה שהוציא בפיו אפילו גבי אונסא כי האי אלא דהכא סתמא קאמר יאסרו פירות עולם עלי ונהי דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא דליכא אונסא משום דטפי משמע לעולם מהיום אבל היכא דאיכא אונסא הך אונסא מפרש ליה לדבוריה דהיום קאמר כיון שלא אמר בפירוש בהיפך. ומיהו נהי דהכא מסקינן דבלאו אונסא לעולם משמע כיון דסתמא קאמר ואפילו אומר בלבו היום לא מהני אפילו הכי מי שגמר בלבו לדור מפת חטים והוציא פת סתם לא אמרינן כיון דסתמא קאמר וליכא אונסא שיהא אסור בכל פת דהכא היינו טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא משמעותו לעולם ומש"ה כל היכא דליכא אונסא לעולם משמע אבל התם כיון דלהוציא פת חטים נתכוין אלא דנתר דאמר פת איתקיל מילוליה הרי אין פיו ולבו שוין ואינו אסור אלא בפת חטים וכבר כתבתי זה בפ' שבועות שתים בתרא בס"ד: **תנא מתני' נבדר להודיעך כחן דב"ש.** דאפילו בנדר לא יפתח: **תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דב"ה.** דאפילו בשבועה יפתח: **רב אשי אמר ה"ק ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה.** ולא מתוקמא הך ברייתא בנשבע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשבע על דבר לא יפתח לו חכם להתיר לו שבועתו שאין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה: **מתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו' יש להם פדיון.** כלומר דקדושה חלה עליהם עד שלריכות פדיון. ובגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשינן נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא בהדיא קדושת: אין

(א) ב"ק קיג: ב"ב נד: גיטין י:, (ב) קדושין מט: ממילה כח., (ג) [שמות כ], (ד) [כס"ל: דמלכא], (ה) [כס"ל: ישראל], (ו) מיהו אין ממונה זה רשאי להכריח ישראל חבירו לפרוע לו את המכס אם לא מירצת המלכות דהכי דינא דמלכותא דינא לא יהא אלא הלואתו הא קיימא לן כפ' הגזל (ב"ק קיג:) דהפקעת הלואתו מותרת. [ע"כ מתוספות הש"ס], (ז) ליתא לפניו, (ח) אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה דמלכותא., (ט) [כס"ל: ישראל], (י) [כס"ל: למלך],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כאומר בלבו היום ואינם אלא דבריס בעצמן כ"ל והד"ל וכ"ב כלומר דבריס בלחוד בלא לב ודעת דאין פיו ולבו שוים: (ב) ד"ה הא מינדר וכו' לכך ידור לו: (ג) ד"ה תריץ וכו' בנדר בשבועה: (ד) ד"ה אם אינן נקצות היום הכי מוקי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

(א) בהרא"ש סד"ה תנא כו'. כ"כ ובדבריו מבואר דתנא דמתניתין השמיע לפעמים אזה רבותא וסומך על תנא דברייתא שנה רבותא ההיא בברייתא:

מוסף רש"י

דינא דמלכותא דינא. של עובדי כוכבים (גיטין י:) כל מסים וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים לנהגיג במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרלוגם חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק במנון חבירו על פי חוק המלך הנהוג בעיר משום גזל (רשב"ם ב"ב נד:).

פירוש הרא"ש

לא יפתח לו בנדר. אא"כ אומר לו דור לי שהוא תרומה: **במה שהוא מדירו.** ואפי' פתח לו לא יוסיף לו לידור אלא במה שפתח לו ומיהו אם א"ל בסתם דור לי אף אם הוסיף הרבה לידור בכולהו מודו ב"ש דלא הוי נדר ולא אמר אלא ידור אלא אם כן יפתח דור לי בדבר זה: **וב"ה אומרים אף** חוץ מבשבועה וב"ה אומרים [א]אף בשבועה ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ובה"א [ב]אף יפתח לו ב"ש במה שהוא מדירו ובה"א [ג]אף במה שאינו מדירו כיצד אמר לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אשתו מותרת ובניו אסורין וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין: **גמ'** [ד]**והאמר שמואל** [ה]**דינא דמלכותא דינא** אמר רב חיננא א"ר כהנא אמר שמואל [ו]**במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמר** [ז]**במוכס העומד מאליו:** שהן של בית המלך ואע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר א"ר עמרם אמר רב [ח]**באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס** [ט]**באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג** [י]**דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין שאני: ב"ש אומרים בכל כו' ב"ש אומרים במה שהוא מדירו וב"ה אומרים אף בשאינו מדירו כיצד אמר לו קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין ובית הלל אומרים אלו ואלו מותרין: אמר רב הונא תנא בש"א לא יפתח לו בשבועה ובית הלל אומרים אף יפתח לו בשבועה לבית שמאי בשבועה הוא דלא יפתח לו הא בנדר יפתח לו והא תנן ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ותו מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה הא מידר נדר בשבועה והתנן בית שמאי אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דב"ש תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דבית הלל רב אשי אמר הכי קתני** [כ]**ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים** [יא]**יש שאלה בשבועה:** **מתני'** [ב]**הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להן פדיון הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף** אין **להודיעך כחן דב"ש.** דאפילו בנדר לא יפתח: **תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דב"ה.** דאפילו בשבועה יפתח: **רב אשי אמר ה"ק ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה.** ולא מתוקמא הך ברייתא בנשבע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשבע על דבר לא יפתח לו חכם להתיר לו שבועתו שאין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה: **מתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו' יש להם פדיון.** כלומר דקדושה חלה עליהם עד שלריכות פדיון. ובגמרא [ע"ב] מפרש למה לי למימרא ומפרשינן נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא בהדיא קדושת: אין

מא א ב ג מיי' פ"ג מהלכות שבועות הלכה ח [ופ"ד מהל' נדרים הלכ' ח] סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מב ד מיי' פ"ה מהל' גזילה מהלכה יח עד סוף הפרק סמג עשין סח טור ש"ע ח"מ סימן שסט סעיף ב וסעי' ז ח ט:

מג ה ו מיי' שם הלכה יא ופ"ג מהלכות שבועות הלכה ב סמג שם ולאוין רמא טור ש"ע שם סעיף ו וטור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מד ז ח מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ב ג ופ"ד מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמא רמב טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מה ט מיי' שם ופ"ז מהלכות מעילה הלכה ג ופי"ח מהלכי מכירה הלכה ט [ופ"ח מהל' אישות הל' ב] סמג שם ועשין לד טור ש"ע שם [וסי' רי סעי' ג] וטוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ד:

מו י מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח טור ש"ע י"ד סימן רל:

מז כ מיי' פ"ד מהל' מעילה הלכה יא:

גליון הש"ס

גמ' בית שמאי אומרים ובו'. עי' לעיל כב ע"ב בר"ן ד"ה אמר רב אסי:

תוספות

והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' בב"ק (דף קיג) : **במוכס שאין לו קצבה.** ואם תאמר מכל מקום דינא דמלכותא הוא וי"ל כיון שאין דרך המוכסין כך אין זה דינא אלא גזילה של מוכס עצמו[ה] דסביר לן דבריס שבלב אין דבריס לגבי אונסין ארו רבנן וא"ת הא לעיל (דף כ:) גבי ד' נדרים התירו בלא שום אונס אף על גב דהוה דבריס שבלב הוויין דבריס וי"ל דהתם היינו טעמא משום דאין פהדי שדעתו לכך וכיון דאין פהדי הרי כאילו פירש בהדיא ולא הוי דבריס שבלב אבל הכא ליכא למימר אין פהדי אי לאו דאונס ובין תלמיד חכם ובין עם הארץ מיתסר בלא אונס כשאמר בלבו היום כיון דלא שייך אין פהדי והשיא דרבי עקיבא שנשבע ומבטלה בלבו (בתוספות בלא) התם נמי הוי אונס שהיה צורך גדול לידע לבדר על אותו עז פנים שהיה ממזר (נוסף ע"פ השמטות המגורה) [פסק מכאן יש לסמוך עכשיו לשבע ע"י הערמת לבו כשרגיל לישבע שבועה למושל העיר שלא יבראו ממדינה או ביותר אשתו בלבו היום או שום תנאי אחר כקרבן פירות מה שבלבו את מה שבפיו כמו אם מפרש לו המושל בהדיא לעולם ועתה אם יחשוב בלבו היום ל"ל יסתור את מה שבפיו אלא יחשוב בלבו כל זמן שאין אני בתימה תתם ממשלתך] [ב"ה אומרים יש שאלה בשבועה. פי' מזקקין להתיר לו ולמ"ד לעיל (דף כב:) אין מזקקין לאלהי ישראל מוקי הך דב"ה דהכא בנדר בודאי אי נמי כיון בשבועה רק [לא] הזכיר שם שמים: הרי נטיעות האלו קרבן. הכא מיירי שמתפיס לזו לדמי קרבן ממש דלא מייירי בקונמות מדלא אמר כקרבן ואפילו לר"מ דלא שנא בין הקרבן לקרבן דבכל ענין יחול אסור קונם ה"מ כשאוסר האיסור אז עליו אז על תנאי כגון שאמר ככר זו קרבן אז עלי אז עליך אבל כאן שאמר קרבן שתמא ואינו מדבר קרבן גבי שום אדם הלכך ע"כ לדמי קרבן אמר: **אם אינן נקצצות.** כגון לחיכא זיקא נפישא כדאמר בגמ' וסבור הוא שלא יוכלו לימלט מן הרוח וכן טלית זו אם אינה נשרפת כגון לחיכא דליקה וסבור שלא יוכל לימלט מן האש ואפילו הכי יש להן פדיון כלומר הם קדושים ופדיון מועיל בהם ואגב דקתני בסיפא אין להן פדיון תנא נמי בריש"א יש להם פדיון אבל עיקר חידוש ממה שהם קדושים כדפירשתי:

מא מהלכות שבועות הלכה ח [ופ"ד מהל' נדרים הלכ' ח] סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מב ד מיי' פ"ה מהל' גזילה מהלכה יח עד סוף הפרק סמג עשין סח טור ש"ע ח"מ סימן שסט סעיף ב וסעי' ז ח ט:

מג ה ו מיי' שם הלכה יא ופ"ג מהלכות שבועות הלכה ב סמג לאוין רמא רמב טור ש"ע שם סעיף ו וטור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מד ז ח מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ב ג ופ"ד מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמא רמב טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד:

מה ט מיי' שם ופ"ז מהלכות מעילה הלכה ג ופי"ח מהלכי מכירה הלכה ט [ופ"ח מהל' אישות הל' ב] סמג שם ועשין לד טור ש"ע שם [וסי' רי סעי' ג] וטוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ד:

מו י מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח טור ש"ע י"ד סימן רל:

מז כ מיי' פ"ד מהל' מעילה הלכה יא: